

HILAS

STŘEDISKA ČESKÉ REFORMACE

**VELKÁ LHOTA
u Dačic**

8

2003

Vydává pro informaci svých členů
VERITAS
historická společnost pro aktualizaci
odkazu české reformace

Informace Střediska české reformace

Významná výročí Evangelického tolerančního areálu – Střediska české reformace ve Velké Lhotě u Dačic

V roce 2003 vzpomněla řada účastníků z širokého okolí v památný den M. Jana Husa 6. července nejen jeho odkazu, ale také své vlastní návaznosti na tento odkaz. Oba kostely měly kulatá výročí, „dolní“ (původně společná toleranční modlitebna, potom po přístavbě luterský kostel) – 220 let, „horní“ (před znovusjednocením církve české reformace v roce 1918 reformovaný kostel) – 130 let. Vzhledem k tomu, že Husův svátek připadl v tomto roce na neděli, bylo možné slavnostní shromáždění zahájit bohoslužbami v „dolním“ kostele. Potom se pokračovalo přednáškou a dalším hudebním programem po společném přechodu z „dolního“ do „horního“ kostela v prostoru, kde je i stálá expozice „Česká reformace v evropském kontextu“. Ta byla účastníkům přístupná podle jejich zájmu a přání ještě dlouho po skončení oficiální slavnosti. Akce probíhala v rámci Velkolhoteckého kulturního léta s jeho pravidelnými sobotními koncerty. [Foto: R. David (2×)]

Dvě fotografie z 8. pracovního soustředění mladých historiků
(Foto: P. Melmuk – včetně dalších neoznačených fotografií v tomto čísle)

Proč vyšlo po 7. čísle Hlasu v roce 2003 ještě 8. číslo a proč místo něj nevyšel Informační bulletin?

Skutečnost, že Hlas byl doposud vydáván na jaře a obsahoval především informace o letním dění ve Středisku v minulém roce (čtenáři tedy museli čekat téměř rok na tyto zprávy) se jevila výboru jako nevyhovující. Daleko výhodnější bude napříště vydávat Hlas na podzim a Informační bulletin, který shrnuje především přednášky ze seminářů z Pardubic z podzimu a jara, bude vycházet na jaře každého roku.

Zpráva z valné hromady konané 31. května 2003 v Praze

Valná hromada byla tentokrát nevolební. Po úvodní písni: „Ó ujmí ruku moji“ následovala přednáška Mgr. Dalibora Molnára, emeritního faráře ČCE z Lysé n/L, na téma: „Marie, matka Ježíšova“, po níž proběhla diskuse. (Přednáška i hlavní body diskuse budou z technických důvodů až součástí Informačního bulletinu č. 12/2004, který vyjde na jaře.) Moderátor VERITAS dr. Sakař zhodnotil ve své zprávě činnost společnosti za uplynulé období od května 2002. Po přestávce si pak přítomní vyslechli z úst doc. Melmukové zprávu o konferenci evropských protestantských muzeí konané letos ve Wittenbergu (SRN). Za VERITAS se poprvé zúčastnili konference v zahraničí i dva mladší členové. Příštím rokem se bude tato konference konat v Carla–Bayle (Francie). Bylo též oznámeno, že začátkem října 2003 proběhne konference k historii valdenských v Evropě v Ötisheimu u Karlsruhe (SRN). Další prezentovanou zprávou bylo shrnutí prvního roku provozu webových stránek společnosti VERITAS na Internetu. Podle schváleného programu následovala pokladní a účetní zpráva za uplynulé období, kterou přednesla ses. pokladní Kafková. K 31. prosinci 2002 bylo celkové jmění společnosti VERITAS 33 727,60 Kč, na dlužích u různých členů výboru pak 30 000 Kč. Vzhledem k tíživé finanční situaci společnosti VERITAS byli členové vyzváni k větší obětavosti při placení členských příspěvků a darů. Zprávu o provedené kontrole podaly i členky revizní komise ústy ses. Libochovicové. Nebyly shledány žádné nesrovnalosti, jen bylo poukázáno na dlouhodobě vysoké dluhy, které by měly být co nejdříve splaceny. **Valná hromada proto schválila návrh výboru na zvýšení členských příspěvků následujícím způsobem: pro studenty, důchodce a nevýdělečně činné bude činit minimální částka 100 Kč/rok, pro výdělečně činné 200 Kč/rok.** Toto usnesení nabývá účinnosti **od 1. ledna 2004.** Podle usnesení valné hromady se společnost VERITAS stala členem občanského sdružení Evangnet (bližší informace o Evangnetu jsou na jiném místě tohoto čísla Hlasu). Všechny přečtené zprávy byly schváleny většinou přítomných. Mezi volnými návrhy zazněl a byl i valnou hromadou schválen návrh br. moderátora, aby společnost VERITAS zaslala protestní dopis ministryni školství, mládeže a tělovýchovy pí Buzkové (i o tom více na jiném místě Hlasu). K návrhu br. Příhody, aby ČR místo do EU vstoupila do Evropského sdružení volného obchodu, se rozpoutala dlouhá diskuse, ale žádné stanovisko nebylo přijato. Valná schůze byla zakončena společným zpěvem písně: „Pod ochranou Nejvyššího“.

Občanské sdružení Evangnet

Evangnet je sdružením, které provozuje internetový server stejného jména, kam byla v květnu 2002 umístěna webová prezentace společnosti VERITAS. Valná hromada VERITAS 31. května 2003 uznala, že provoz webových stránek je finančně náročný, a proto i přes to, že správci Evangnetu povolili zřízení stránek VERITAS bezplatně (jako formu podpory naší společnosti), se rozhodla vstupem do občanského sdružení začít finančně podporovat činnost tohoto serveru. Z členství vyplývají pro VERITAS tato práva a povinnosti: a) přispívat na jeho činnost, b) účastnit se jí, c) dodržovat stanovy Evangnetu a d) plnit usnesení orgánů občanského sdružení (tj. valné schůze a výboru). Členství je dobrovolné a zaniká: a) zánikem člena (tj. VERITAS), b) zánikem Evangnetu, c) nezaplacením členských příspěvků ve dvou po sobě jdoucích letech a d) na základě doručení písemné žádosti o ukončení členství. Výše ročního členského příspěvku je 200,- Kč a finance z členských příspěvků smí být využity výhradně na činnost sdružení Evangnet. Cílem činnosti Evangnetu je podle stanov:

„Přispívat k rozvoji užívání Internetu v práci církvích a náboženských společností (dále jen ‚církev‘), zejména Českobratrské církve evangelické (ČCE), a prohlubovat obeznámenost s mediálním světem obecně u členů církví a náboženských organizací.“ Tohoto cíle dosahuje Evangnet především: „a) provozováním internetové domény ‚Evangnet.cz‘ a funkcí s ní souvisejících; b) publikační a přednáškovou osvětovou činností; c) podporou internetové komunikace v rámci ČCE i mezi církvemi obecně; d) dalšími formami, které odpovídají cíli sdružení.“

Dopis ministryni školství, mládeže a tělovýchovy paní JUDr. Petře Buzkové

Na základě usnesení valné hromady VERITAS dne 31. května 2003 byl paní Buzkové zaslán dopis, v němž je vyjádřen protest proti zamýšlenému sloučení školních předmětů dějepisu a občanské nauky do souhrnného bloku „Člověk a společnost“. Společnost VERITAS se domnívá, že by tak postupně došlo k likvidaci národního vědomí a uvědomění mladé generace, nehledě na to, že se proti takovým záměrům bouří také profesionální historikové i učitelé dějepisu. VERITAS se přimlouvá, aby byla zachována samostatná výuka dějepisu nejméně v rozsahu, jako doposud.

Začátkem července byla obdržena odpověď od náměstka pí ministryně dr. Müllnera, v níž se píše, že na tom, že koncepce vzdělávání v naší zemi vyžaduje reformu, se shodla odborná veřejnost v tzv. „Bílé knize“. Vyučovací předměty Výchova k občanství a Dějepis jsou podle reformy řazeny do zastřešující vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“. Ředitel školy by po reformě měl pravomoc rozhodnout (například podle aprobovanosti vyučujících), zda se budou zmiňované předměty učit samostatně, nebo dohromady. Nejedná se o žádnou převratnou změnu, protože již ve stávajícím systému je interdisciplinární výuka v blocích možná, ovšem moc se nevyužívá. Výbor VERITAS konstatuje, že se zdá, že zamýšlená reforma tedy nic nového nepřináší, bude jen komplikovat studium žákům, i jejich přijetí na vysoké školy. Může se stát, že se někde třeba dějepis ani vyučovat nebude, což považujeme za závažnou chybu. Pokud se má k reformě přesto přistoupit, je nutné začít na pedagogických vysokých školách, kde se na „sdružené“ předměty musí nejprve připravit kvalifikovaní pedagogové. Postoj VERITAS k této reformě zůstává nezměněn, hodnotíme ji jako velmi nešťastnou. (V tomto smyslu byla formulována a odeslána odpověď panu náměstkovi.)

Vzpomínkové shromáždění na Staroměstském náměstí v Praze 21. 6. 2003

Proběhlo na připomínku 382. výročí poprav 27 reprezentantů českého stavovského odboje 21. června 1621. Pietní shromáždění bylo zahájeno v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. Akce se konala pod záštitou pražského primátora MUDr. Pavla Béma. Přes 700 přítomných zcela naplnilo překrásný barokní chrám CČSH a po shromáždění se účastníci odebrali v průvodu k pamětní desce na radnici. Moderátor shromáždění Ing. Miloš Šolc, předseda Bratrské jednoty baptistů, přivítal přítomné, jmenovitě oficiální hosty a uváděl následující program. Slovo k výročí přednesl Mgr. Pavel Černý, předseda Rady církve bratrské a místopředseda ERC v ČR, který nastínil duchovní profil popravených reprezentantů protihabsburského odboje a poukázal na kořeny jejich zápasu o svobodu

svědomí a vyznání. Potomek popraveného Natanaela Vodňanského PhDr. Jan Vodňanský pozdravil přítomné pietního aktu a v krátkém projevu naznačil dějinný význam stavovského povstání a odkaz jeho představitelů i pro náš dnešek a zítřek. Spisovatelka Dagmar Štětinová ve svém projevu vyšla z Husova odkazu: „Milujte se vespolek a pravdy každému přejte“. Na základě historických faktů vylíčila bělohorskou tragédii a následnou krvavou exekuci na Staroměstském náměstí i další protireformační útlak, persekuce, emigrace a nástup cizí šlechty. Procítěně vlastenecký projev zakončila svými působivými verši k výročí poprav 1621. Pietní shromáždění obohatil koncert, v němž vystoupili umělci s hudebními i pěveckými díly. Po ukončení programu v kostele vyšli účastníci v početném průvodu s věnci a prapory pořádajících organizací za doprovodu vojenské hudby k pamětní desce na Staroměstské radnici.

Pamětní shromáždění na Staroměstském náměstí vyznělo nejen v důstojném pietním duchu, ale i jako aktuální výzva k odpovědné účasti na cestě našeho národa a státu v evropském společenství. Je potěšitelné, že se shromáždění letos uskutečnilo za rostoucího počtu účastníků a zájmu veřejnosti i sdělovacích prostředků. Televize i rozhlas vysílaly z něho několik záběrů ve svém zpravodajství a rovněž denní tisk mu věnoval pozornost. Poděkování patří všem účinkujícím řečníkům i umělcům a v neposlední řadě zejména Ing. Drahomíře Garajové, činovníci Kostnické jednoty a společnosti VERITAS, s několika málo spolupracovníky za spolupořádajících sdružení a společností za propagaci a organizační zabezpečení celé náročné akce.

(Upraveno podle ET–KJ 88, 2003, č. 26, s. 4. Foto dle ET–KJ 88, 2003, č. 28, s. 4.)

11. pracovní zasedání VERITAS 12. 7. 2003

Úvod k problematice čtyř pražských artikul

Vladimír Sakař

Husitství předcházela celá řada snah o opravdové křesťanství a očistu obecnství věřících křesťanů. Ti, kdo se těchto snah účastnili – a stávali se proto často objektem pozornosti oficiální církve a jejích mocenských orgánů – inkvizitorů, končili často jako mučedníci, pobití podle tehdy panujících zvyků buď spálením zaživa, nebo oběšením či jiným druhem poprav.

Z nich jmenujme zvláště valdenské, beghardy, bekyně a bratry svobodného ducha. Objevují se v době, kdy západní církve vstupuje výrazně na cesty státní moci před IV. lateránským koncilem za pontifikátu papeže Inocence III., který uskutečňoval mocenské ambice západní části církve. V téže době přicházejí do jihovýchodní Francie ještě navíc paulikiáni a bogomilové z oblasti balkánské a bosenské, směřující také k církvi, snažící se také o uskutečňování cesty za Kristem ve šlépějích církve raně křesťanské, ovšem podle tehdejších představ.

Později silně zapůsobily snahy anglického reformátora Johna Wiklefa, lidé si uvědomovali rozpor mezi spásu přinášejícím Kristem a tehdejší církví panující ruku v ruce se státní mocí. Krize vyvrcholila nakonec v reformní hnutí, které přerostlo za vlády papežů 14. století do snahy o změnu situace, jež vyústila ve skutečnou reformaci.

Ne náhodou k tomu došlo na území Českého království, kde se za vlády Karla IV. pozvedla země mezi nejpřednější státy tehdejší Evropy (viz například Spěváček, J.: Karel IV. Praha 1980). Plně se zde projevila vleklá krize Římskokatolické církve, jež vedla k touze po opravě poměrů, jež vyústila v činnost kazatelů, vyžadujících změny v církvi i ve společnosti. Pronásledování těchto lidí pobuřovalo věřící. Vyvrcholilo upálením M. Jana Husa a M. Jeronýma Pražského na koncilu v Kostnici. V opozici proti Kostnickému koncilu se ocitli mnozí – od univerzitních učenců přes šlechtu až po měšťany, prosté řemeslníky a námezdní dělníky. Zrodilo se husitství.

Husitství zvýšilo podíl obyvatel země, zvláště nižší šlechty a měšťanů, na správě země i jednotlivých měst. U zrodu husitství a jeho organizačních struktur stojí usnesení českých a

moravských stavů ze září 1415. Stavové se v něm zavázali hájit svobodné hlásání slova Božího. Biskupové a kněží měli zůstat při svých právech s tím, že o tom, co je správné a co ne rozhoduje univerzita. Kněžstvo uznalo pravomoc univerzity danou jí stavy usnesením synody v září roku 1418.

V době radikální fáze husitství připadla velká pravomoc Měšťům Pražským (s výjimkou Menšího Města Pražského). V roce 1420 v červenci vyhlásili konšelé čtyři artikuly ve shodě s míněním všech v obležené Praze zastoupených husitských skupin. Obecně se však dnes má za to, že o jejich znění jednali zástupci jednotlivých obcí již dříve, snad ještě před tím, než bylo velké shromáždění u Kostelce u Křížků v listopadu roku 1419 (více o tom například Bartoš, F. M.: Čs. časopis historický 15, 1967, s. 886).

Jistě bude dobře, když si připomeneme jejich plné znění s tím, že budeme krátit citace textů sv. čtení a argumentaci ze spisů starokřesťanských myslitelů z důvodů úsporných:

„My purkmistr a konšelé a kmeté i všecka obec města Pražského, hlavního města Království českého našeho, jménem svým i jiných věrných ustanovujeme atd. Známo buď všem věrným křesťanům, že věrní v Království českém se zasazují a s pomocí Pána Boha zasazovati se míní buďto skrze smrt, buďto skrze život podle své možnosti pro nížeřpsané články:

Najprvé: Aby slovo Božie po Království českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno, jakož Spasitel náš prikazuje (uvedené texty Matoušovo evangelium 10:27, 28:19; Markovo evangelium 16:5; podepřeno citacemi Pavlových epištol 2. Timoteovi 2:9; 1. Korintským 14:18, 39; 2. Tesalonickým 3:1).

Druhé: Aby Velebná svátost těla a krve Božie pod oběma způsobama chleba a vína všem věrným křesťanuom, jimž hřích smrtelný nepřekážie, svobodně byla dávána, podle ustanovenie a prikázanie Spasitele [uvedeny texty: Matoušovo evangelium 26:26–28, 22–24; Lukášovo evangelium 22:17–20 (tu uvedena výkladová poznámka Anselma z Laonu); Janovo evangelium 6:53–56; dále Pavlova epištola 1. Korintským 11:28–29; a další texty z kánonů a církevních otců].

Třetí: Že mnozí knězie a mnišie světským právem panují nad velikým zbožím tělesným proti prikázání Kristovu a k veliké škodě pánuom stavu světského: aby takovým kněžím to neřádné panovanie bylo odjato a staveno bylo a aby podlé čtenie (Písma svatého) nám příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému (uvedeny texty: Matoušovo evangelium 10:9, 20:25–27; Markovo evangelium 10:42–44; z epištol: 1. Petrova 5:3; 1. Timoteovi 6:8; 1. Korintským 4:16; Filipským 3:17; ze Starého zákona: Numeri 18:20; Leviticus 25:33; Deuteronomium 10:9, 12:12, 14:27, 29, 18:1; 1. Paralipomenon 6; Jozue 14:3a, 18:7, 18:21; Ezdráš 44:28; dále podepřeno výroky apoštola Pavla 1. Timoteovi 6:11; a citacemi církevních otců).

Čtvrté: Aby všichni hřiechové smrtelní a jiní neřádové zákonu Božímu odporní řadem a rozumně od těch, jež úřad k tomu mají, v každém stavu byli stavováni a kaženi a zlá a křivá pověst o této zemi aby vyčištěna byla, a tak, aby se obecně dobré dalo království a jazyku českému. Nebo, kdož ty hřiechy činie, jakož die sv. Pavel (Římanům 1:32) hodni jsou smrti, netoliko, jenž je činie, ale i ti, jenž jim k tomu svolují (dále specifikovány hřiechy, proti nimž je artikul zaměřen: v obecném lidu – smilstva, obžerství, vraždy, lsti, křivé přísahy, řemesla a obchody lstivé a škodlivé, lichva, lakomstvo atd.; v kněžstvu pak zejména svatokupectví, pýcha, hněvy, závisti, klamání lidí aj.).“

Takový byl v hlavních rysech program, který si husité vytýčili. Velmi brzy se tento program stal prakticky konfesí českých následovníků M. Jana Husa sv. paměti, kterou mnozí stvrдили obětí vlastního života. Jistě si položíme otázku po tom, zda všichni husité vskutku tento program vyznávali a učili svým životním vyznáním a vyjádřením cesty za Kristem. Vezme, že ano, i když se v liteře znění čtyř pražských artikulů od sebe odlišují slovíčky, vyjadřujícími tu nebo onu myšlenku. Nemůžeme ovšem tento poznatek zevšeobecňovat. Byli i lidé neposlušní a chybní a také zločinní, kteří se vymykali tomuto pravidlu. Orebité a

východočeští husité se přidržovali jen s nepatrnou změnou tohoto textu. Svědectvím toho nám jsou artikuly ve znění řádu Žižkova bratrstva (menšího tábora):

„Najprvé aby chom svobodu slovu Božímu svobodu dali v kázání však, žádného místa nevymlouvajíce, a to v svých srdcích mile přijímajíce, skutečně plnili a drželi, potom i jiné k tomu vedli a učili.

Druhé, abychme tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista, Boha všemohúcího, všichni přijímali s bázní, s náboženstvím (pokorou) a s poctivostí, dítky hned po křtu a potom vždy dítky, žádných osob nevymišňujíce, je k tomu raději nutili a pudili, nejméně v neděli každý týden.

Třetí, abychme kněžstvo uvedli a přivedli k životu Syna Božího, Pána Jesu Krista a nadání jich a zboží svatokupectví rušili a kazili s Pomocí Boží.

Čtvrté, abychme sami sobě i v sobě hříchy smrtelné a všední stavovali, rušili a kazili; potom na králích, na knížatech i na páních, na měšťanech, na řemeslnících, na robotězích i na všech lidech mužského i ženského pohlaví a pokolení, žádných osob nevymišňujíce, starých ani mladých, a vždy s pomocí Pána Boha všemohúcího.“

Toto znění artikulů je z roku 1423 a přináší jednu novinku: totiž že do právního myšlení husitského přivádí nový stav – robotěze, to je námezdně pracující. I oni mají svůj úkol a svoji odpovědnost před Bohem i před obcí (srov. například Sakař, V.: Jan Žižka, náš bratr věrný. Praha 2002, s. 24, kde o tom více).

Nakonec je ještě potřeba, seznámit se se zněním artikulů, jak je uváděli táboři.

„Zaprvé, aby bylo slovo Boží podle pojetí Spasitelova svobodně a bez překážky knězi páně a vhodnými levity [nejnižší kněžské svěcení – dnes bychom mohli říci vhodnými pověřenými členy církve] kázáno a hlásáno.

Za druhé, aby byly všechny smrtelné hříchy, zvláště pak veřejné a – pokud to lze rozumně provádět – i soukromé a jiné zlořády přičící se zákonu Božímu u každého stavu zákonitě, rozumně a katolicky [obecně] zamezovány, postihovány, trestány a pokud možno vyhlazovány těmi, jichž se to týká.

Za třetí, aby byla svobodně podle rozhodnutí a zřízení Spasitelova podávána svátost oltářní všem věrným křesťanům, pokud nejsou zatíženi žádným smrtelným hříchem pod obojí způsobou, totiž chleba a vína a byla jimi tak přijímána.

Za čtvrté, aby kněžstvo zanechalo světského panování nad bohatstvím a světskými statky, které si zabírá podle císařského věnování proti příkazu Kristovu na újmu svého úřadu a ke škodě ramena světského a aby žilo podle učení Kristova a jeho apoštolů“ (překlad E. Kamínková a R. Urbánek: Z kroniky Mikuláše Biskupce z Pelhřimova V. I. Hlaváček (usp.): Ze zpráv a kronik doby husitské. Praha 1981, s. 297).

Z toho, co jsme si uvedli, je jasně patrné, že nám je nejbližší je táborská verze znění čtyř artikulů. Je ovšem pravda, že táborská redakce je založena na obecném znění čtyř artikulů, přijatém v Praze v roce 1420.

Je třeba si uvědomit, že jednotlivé články byly řádně zváženy a nebyly leccjakým lidským výmyslem, opírají se, jak si můžeme povšimnout, o Písmo. Jejich autoři však nezavrhli ani pozitivní výtěžky uvažování církevních otců. Dokladem toho jsou i citace jejich hlasů. Hned se nám tu objevuje stěžejní zásada husitské teologie: Mínění starokřesťanských autorů a církevních otců mohou být brána v potaz jen potud, pokud jejich myšlenky neodporují zvěsti Písma. Text artikulů byl vydán: Čtyři vyznání (vydali R. Říčan a kol.). Praha 1951, s. 37–52. Význam tohoto dokumentu byl znásoben tím, že byly přijaty jako zemský zákon sněmem v Čáslavi 7. června 1421. Zápas tento program byl ústředním bodem politického snažení po celé 15. století.

V listopadu 1420 volí v Praze čtyři universitní mistry za představitele kněžstva a církve. V prosinci se sešli k rokování pražané a táboři (bez kněží) v klášteře sv. Ambrože na Novém Městě Pražském. Jednali o vzájemných naukových rozdílech a o možnostech, jak je překlenout. Když se arcibiskup Konrád z Vechty přiklonil k husitství, akceptoval čtyři artikuly

pražské a dal se pod ochranu Měst Pražských. Smlouva o tom stanovila, že přijímá rádce z řad universitních, jež mu Pražané doporučí.

V roce 1421 se stali správci kněžstva v Praze z pověření stavů zvolení kněží M. Jakoubek ze Stříbra, M. Prokop z Plzně, M. Jan Příbram, Jan Želivský, Jan Kardinál a Petr Engliš. Přijetí čtyř artikulů sněmem jen podtrhlo jejich důležitost. Sněm totiž provedl vpravdě revoluční zásah do církevního zákonodárství. V důsledku těchto změn bylo zřízeno dalších institucí i další laicizace církevní správy. Byl zřízen úřad složený z padesáti mužů hodných, kteří nebyli podezřelí z žádného bludu. Do jejich pravomoci patřilo pozastavování a trestání mylných názorů a nekázně v církvi. Nikdo nesměl být kaceřován. Jeden z článků nařizoval neposlušat papeže, protože zákaz kalicha ho zbavil práva vyžadovat poslušnost. Obdobné úřady se zřizovaly i v jiných městech husitských. Hilarius Litoměřický, administrátor římskokatolické konsistoře, o tom píše zcela jasně Janu Rokycanovi: „právo duchovní na radnicích jsi zřídil, aby laikové rozhodovali o přečinech církevních a věcech manželských.“ Úřad práva duchovního zcela určitě existoval po celou dobu Rokycanova arcibiskupství. O jeho oživení se usnesla velká obec Měst Pražských v roce 1483, kdy měl mít takové pravomoci jako dříve. Působil pak nejméně do konce vlády Jagellonců (1526). Jeho pravomoci se týkaly řízení proti kněžím, kteří porušovali církevní kázeň, vyšetřování při podezření z přestoupení pravidel víry a potlačování pověr (srov. Sakař, V.: O účasti laiků na správě církve v husitství. Theologická revue 11, 1978, s. 161–168).

Základní program husitství, čtyři artikuly pražské, měl nepochybně značný vliv na utváření českého kulturního prostředí nejen v 15. století, ale i později v době předbělohorské.

Nakonec při jednání na koncilu v Basileji byl přijat určitý kompromis, zvaný kompakтата. Jedno jediné z artikulů platilo bez omezení, totiž článek o vysluhování Svátosti Večeře pod obojí, ostatní články byly sice oslabeny, leč ne zrušeny. Kompaktáta – konvolut listin o tomto jednání – byla prohlášena v Jihlavě roku 1437 a platila i po jednostranném zrušení papežem v Čechách, ba, na jejich dodržování přísahali čeští králové i potom.

Lze si jen velmi těžko představit, co znamenala žádost stavů pod obojí o vyškrtnutí kompakтата ze zemských zákonů v roce 1562. Na kompaktatních dohodách byl závislý český právní řád daleko více, než si dovedeme dnes představit, zvláště Smlouva kutnohorská z roku 1485 – smlouva sjednaná stavy pod jednou i pod obojí, králem toliko pečetená. Při zrušení této smlouvy se otevřely dveře k realizaci zásady „cuius regio, eius religio“. Vždyť Majestát Rudolfa II. byl vlastně založen na témž principu. K likvidaci náboženského míru v zemi přispěla i přítomnost otců jezuitů – a ti využili příležitosti stoprocentně již před rokem 1620, na konci 16. století, kdy se na obzoru rýsují stíny Bílé hory. Ztratila se samozřejmě i dohoda, zvaná soudce chebský, jeden z nejvzácnějších výtěžků husitského bohosloví. Rozsuzovala libovůle a násilí, jež šlo před právem. Byli jsme postiženi protireformací.

LITERATURA

KAVKA, F. – SKÝBOVÁ, A.: Husitský epilog na koncilu tridentském a habsburský plán rekatolizace Čech. Praha 1969.

KROFTA, K.: Čechy v době husitské (1419–1526). Praha 1938.

MACEK, J.: Víra a zbožnost v Čechách jagellonského věku. Praha 2001.

SAKAŘ, V.: Husův odkaz ve státnickém díle Jiřího z Poděbrad. Praha 1995.

ŠMAHEL, F.: Husitské Čechy. Struktury, pohyby, proměny. Praha 2001.

Zpráva o 8. běhu pracovního soustředění mladých historiků ve Velké Lhotě u Dačic

Ústředním tématem 8. ročníku soustředění byly „Čtyři pražské artikuly jako základní program husitství“. Zpracovávání tohoto tématu probíhalo v pracovních týmech opět ve třech etapách, jako je tomu obvykle. V první fázi každý čtyřčlenný tým vypracoval základní historicko-faktografickou kostru k přidělenému artikulu. Ve druhé fázi uváděli historikové aktualizace a analogie z dějin navazující na přidělený artikul. V závěrečné fázi všichni společně hodnotili zbývající čtvrtý artikul a zabývali se aktuálností husitského programu jako celku pro současnost a budoucnost.

V průběhu týdenního pobytu se mladým historikům představily čtyři osobnosti známých neznámých, jejichž totožnost všechny týmy správně odhalily. Byli to Teréza Nováková, Charlotta Garrigue Masaryková, David Livingstone a Mikoláš Aleš. O sobotním dopoledni probíhalo jako obvykle pracovní zasedání společnosti VERITAS, při němž zazněl referát dr. Sakaře: „Úvod k čtyřem pražským artikulům“. Mladým historikům byla též doporučena základní literatura, se kterou mohli celý týden průběžně pracovat. Sobotu završil koncert renesanční a barokní hudby v horním kostele.

V neděli odpoledne mladí historikové vyrazili na šipkovanou na Hradisko. Tam na ně čekal bůh Svantovít, který jim sdělil zašifrované veršované poselství, které mu-
V rámci nedělního večer-
účastníci vyslechli fundo-
Vlasáka na téma: „Ol-
artikuly pražské“. V noci na
bojová hra. Při ní si měli
rozdělených na radikály a
zapečetěné pergameny a
bora. Úkol jim ztěžovali
cesty mezi leženími husitů, kteří bránili přenášení pergamenů tím, že je zabavovali oběma stranám.

Anonym z husitské doby

**VE JMÉNU BOŽÍM,
NA CEP SI VLOŽÍM
PÁR HŘEBÍKŮ KROVÁKŮ
A PŮJDU DO KŘÍŽÁKŮ.**

(Marigold)

jim sdělil zašifrované veršované poselství, které mu-
seli rozluštit (viz rámeček).
ního programu si všichni
vanou přednášku Richarda
dřích II. z Rožmberka a čtyři
pondělí také proběhla noční
historikové v úloze husitů
umírněné vzájemně ukořistit
donést je do vlastního tá-
křížáci schovaní na půli

Pondělní odpoledne bylo věnováno opakování základních dat a faktů o husitství. To probíhalo v těžkém terénu v lese, kde byly vyvěšeny očíslované otázky s třemi variantami odpovědí, které určovaly, k jaké další otázce musí ten, kdo odpovídá, běžet. Kdo odpovídal správně, ušetřil si zbytečné běhání a hledání. V pondělí večer byl přednesen referát Martina Fajmona na téma: „Vplyv štyroch pražských artikul na Slovensko“, který je v tomto čísle Hlasu otištěn v plném znění. Mimoto hovořil velmi zasvěceně Matouš Jaluška o soudobém válečnictví v době husitské.

V úterý probíhal celodenní výlet na zříceninu hradu Štamberk. Historikové opět jako husité vytáhli pod velením Jana Hvězdy z Vícemilic (v dobovém kostýmu) podobně jako roku 1423 znovu dobýt hrad. Strastiplná cesta zabrala celé dopoledne a utmácení bojovníci dorazili na hrad až po poledni. S využitím taktiky rozdělení husitských vojáků do tří skupin se podařilo hrad přes urputnost a zvilost dobře se kryjících obránců dobýt jen s malými ztrátami. Přímo na hradě čekal archeolog Mgr. David Zimola, který dobyvatele seznámil s archeologickými vykopávkami a nálezy z výzkumů probíhajících na hradě v 60. letech 20. století. Potom historikové hledali úkoly poměrně zákeřně ukryté po celé zřícenině. V několika z nich byly modely husitských zbraní a v dalších písemné materiály. Při vyhodnocování zpracování úkolů bylo zjištěno, že si historikové vedli vcelku úspěšně, nicméně záměrně nastrčené chytáky (text z pozdější doby a model kordu) odhalilo jen minimum z nich.

O čtvrtěním odpoledni se i přes jisté nesnáze (déšť, kroupy, požár automobilu apod.) uskutečnil terénní výzkum. Pracovní týmy mladých historiků v něm pokračovaly ve zpracovávání projektu naučné turistické stezky valdenské a české reformace mezi obcemi Heřmaneč, Brandlín, Radlice, Šach a Velká Lhota. Měli nejen stanovit trasu, ale též navrhnout umístění i náplň naučných panelů na základě informací, které se dozvěděli den předem. Vzhledem k nepřízní počasí jsme byli nuceni zapálit závěrečný táborový oheň nikoliv na ohništi u hřiště, nýbrž přímo v jídelně. Při něm došlo k předání diplomů a udělení řádů nejzasloužilejším husitským bojovníkům. Za vedoucí sepsal Miroslav Soukup

Dvě reakce účastníků na proběhlé soustředění

Soustředění mladých historiků ve Velké Lhotě

„Byla to jedna velká legrace,“ řekla mi Věra Škubalová na vlakovém nádraží v Pardubicích po skončení tábora mladých historiků. Když nad jejími slovy přemýšlím, zjišťuji, že měla vlastně pravdu. A jak taková legrace probíhala? Všechno to začalo v pátek 11. července na faře ve Velké Lhotě. V tento den se sem začalo sjíždět veškeré osazenstvo tábora. Po dlouhé době jsem se setkala s milými kamarády a seznamovala jsem se s novými členy. Po první společné večeři nás seznámili vedoucí s programem a s hlavním tématem. Téma znělo jasně: 4 artikuly pražské. Rozdělili jsme se do skupin. Každá skupina dostala za úkol postupně rozebrat a zpracovat jeden artikul ve třech stupních vývoje. Další dny už se program rozjel naplno.

Každé ráno nás probudila služba, někteří se snažili budíček ignorovat, jiní aktivně vstali a šli na rozcvičku. Potom následovala ranní pobožnost a vytoužená snídaně. Asi kolem deváté hodiny se celou budovou ozvalo silné zapískání a Mirkův hlas: „Všichni na pětku!“ Na pětku, tedy na pokoji číslo 5, pak probíhal dopolední program. Většinou jsme hádali neznámou/známou postavu z historie a jednotlivé skupiny přednášely své výsledné projekty o pražských artikulech, nechyběly ani diskuse o daném tématu. Odpoledne jsme trávili většinou u rybníka nebo na hřišti, kde rozhodně nebylo o legraci nouze. Večer se konaly většinou zajímavé přednášky, které se týkaly husitství. Po oficiálním zakončení dne, tedy po večerní pobožnosti, začínal program neoficiální. Na pokojích se hrály zajímavé hry nebo jsme si povídali veselé historky a zážitky.

Nechyběl ani celodenní výlet na zříceninu hradu Štramberk. Zde jsme si zahráli bojovou hru na husity a křižáky, husité samozřejmě zvítězili. Jak by ne, když je vedl sám Jan Žižka z Trocnova? Ovšem i křižáci jednou husity porazili při noční hře. Den před odjezdem prováděly jednotlivé skupiny terénní výzkum v okolí Velké Lhoty. Zajímavý zážitek měla zvláště jedna skupina. Při její cestě autem se děly neuvěřitelné věci. Nejprve se autem linul nepříjemný zápach, poté byl zápach doprovázen kouřem a tak se všichni pasažéři rozhodli k taktickému ústupu a vyskákali z auta. Jako pravý husitský bojovník a stratég se ukázal náš

bratr Matouš Jaluška, který po výskoku z již zastaveného auta udělal několik kotrmelců a utíkal k rybníku pro vodu, aby auto, které zatím začalo pod kapotou hořet, uhasil. Celé jeho počínání vypadalo velice komicky. Vše samozřejmě dopadlo dobře.

Potom následoval poslední společný večer. Udělali jsme si táborák/netáborák ve farní jídelně, udělovaly se diplomy, hrály se hry a četly se povídky. V pátek 18. července se začali všichni postupně rozjíždět do svých domovů. Nikomu se nechtělo. Každého uklidňovala představa, že se zde opět setkáme i příští rok. A doufám, že na tento historický tábor ve Velké Lhotě přijedou i noví lidé, kteří se rádi dozvědí něco o historii a naváží s námi ostatními hezké pouto přátelství.

Pavλίna Šíblová

Nesouvislé plky o jednom červencovém týdnu

„Byl to týden plný zvláštních událostí, divných smyslů a ukrytých point,“ řekl jsem sám sobě na jakémsi ztraceném nádraží v den odjezdu a hned jsem se imažinárně poplácal po rameni, neb tomu bylo tak... Mluvit dále o onom historickém týdnu je myslím s neznalým těžko a s účastníkem zbytečno, přesto však píšu tuto stať, byv o to požádán Mirkem, jemuž se odmítá jen na vlastní nebezpečí.

Žili jsme tehdy, my čačtí mladí historici a sličné mladé historičky, čtveřicí artikulů pražských a nežilo se nám špatně. Odmyslím-li si vedro, mouchy a vlastní naivitu, pne se mi mezi jedenáctým a osmnáctým červencem červená nit spletená ze zajímavých a obohacujících zážitků prožitých se zajímavými a obohacujícími lidmi, jakými se podobná soustředění hemží jako hlína pod kamenem divnou žouželí.

Za zmínku jistě stojí, že mi za celý týden bylo několikrát se převtělit. Ponejprv do roztomilého člověka, potom do roztomile pohanského Svantovíta a nakonec do roztomile propoceného husitského hejtmána oděného v černém sametu a vlně. Vším čím jsem byl, tím jsem byl rád... To samo svědčí o nasazení s jakým se organizátoři (i ne-zas-až-tak organizátoři, řadové účastníky nevyjímaje) organizovaně pouští do organizování a pro člověka, jenž tento tábor ku své škodě ještě nikdy neabsolvoval, je to jistě příslibem nevědění zážitků, pokud by tak snad někdy hodlal učinit.

Dále bych rád dementoval zprávy o tom, že jsem se při požáru vozu páně Melmuka choval jakkoli komicky. Osoba, jenž mé účinkování v oné cause popsala tak, jak ho popsala, se oné akce vůbec nezúčastnila, kdežto já jsem si na to čas našel, své chování v tu chvíli pozorně sledoval a jsem ochoten svědčit... Jako pozdněgotický bitevní střelec (píšťaly, hákovnice) spolupracující občas se Soptíkem a dalšíma bláznama z Draco Ardens na jedné straně a pilný čtenář brakové literatury na straně druhé si Marigold dokáže představit, co takový výbuch pohonné směsky dokáže zarobit s jeho vyžilou tělesnou schránkou, hlavně pak s partií zad a ušních bubínků. Proto, ledva spatřil červenou se linout záři z motorového prostoru, opustil elegantním parakotoulem prostor vozidla a s pootevřenými ústy a zavřenými očima odhopkal ukrýt se do brambořiště, marně doufaje, že zbytek jeho čtyř činí totéž.

Když jsem pak vyhlédl z natí, spatřil jsem, že ten zbytek hasí vůz našimi zásobami ovocných šťáv a tak jsem se iniciativně nabídl, že skočím k blízkému chytrovskému rybníku pro vodu, což jsem také učinil. Z toho si již, myslím, bystrý čtenář dokázal odvodit, kdo že se to choval komicky a kdo jen dělal to, co se při podobných příležitostech dělat má (a která že to Pavlína to celé zná jen z mého barvitého vyprávění).

Tak, to by snad na stránku stačilo... Jest mi ctí ukončit tuto subjektivní črtu pozvánkou pro kohokoli, kdo snad čte tyto řádky a hodlá být příští léto mezi živými – přijed' brachu, beze strachu! Zažiješ co jsi ještě nezažil! Myslíš si snad, drahý čtenáři, že Tě nic nepřekvapí? Pcha, přijed' do Lhoty a budeš příjemně překvapen!

Matouš „Marigold“ Jaluška
(redakčně kráceno)

Vplyv štyroch pražských artikul na Slovensko

Martin Fajmon

Učenie Jana Husa, ktoré vychádzalo z názorov Johna Wiclefa, sa po Husovej smrti šíriilo do celej Európy a tiež do Uhorska. Žigmund Luxemburský je v týchto časoch uhorským

kráľom a nemeckým cisárom. Husiti napádali najmä Slovensko a východnú časť Nemecka. Žigmund Luxemburský si vzal za manželku Hedvigu, dcéru vdovy Alžbety. Alžbeta bola vdovou po Ľudovítovi I. Jagelovskom. Žigmund sa po smrti svojho staršieho brata Václava IV. snaží získať český trón ako jeho legitímny nástupca. To sa mu podarilo až v roku 1436, rok pred smrťou. Je to dva roky potom, ako boli radikálni husiti porazení v bitke pri Lipanoch (1434). Husiti počas križiackych výprav organizovaných Žigmundom podnikali vojenské výpravy do okolitých krajín a tiež aj na Slovensko. V českej historickej literatúre sú tieto výpravy označované ako „spanilé jazdy“.

Na Slovensko husiti zorganizovali celkovo 8 výprav. Štyri z nich vychádzali z Čiech a po ich ukončení sa účastníci vrátili nazad do Čiech, štyri ďalšie boli organizované slovenskými husitskými posádkami a tieto sa v slovenskej literatúre nazývajú „holdovacími výpravami“. Žigmund postupne stratil svoje pohraničné opevnenia na dnešnej Morave (Břeclav, Veselí, Uherský Brod, Buchlov, Hodonín a niektoré ďalšie). Prvá Husitská výprava sa na Slovensko realizovala v roku 1428. Zúčastnili sa na nej táborige pod velením Prokopa Holého a jednotky sirotkov pod velením Prokúpku. Posilnili ich aj moravské oddiely Jana Tovačovského. Začiatkom februára 1428 došli pred Skalicu. Smerovali cez Senicu, Modru až k bratislavským predmestiam. Domov sa vracali cez Senec, Veľké Kostoľany a Nové Mesto nad Váhom. v roku 1429 pozval Žigmund zástupcov husitov na rokovania do Bratislavy. Vyjednávanie medzi husitmi a Žigmundom Luxemburským sa skončilo neúspešne. Od jesene tohto roku sa Žigmund pripravuje na ďalšiu husitskú výpravu. Husiti prenikli na Slovensko v apríli 1430 po svojom víťazstve pri Podivíne. Tejto výpravy sa účastnili prevažne sirotkovia na čele s kapitánom Velekom Koudelníkom. Husiti prenikli až po Trnavu. Žigmund Luxemburský bol so svojim vojskom sústredený pri Šintave. Žigmund neustále napádal husitov vracajúcich sa s korisťou a spôsobil im ťažké straty. V týchto bojoch stratili husiti takmer všetku korisť, veľa ich padlo a zahynul aj Velek Koudelník.

Keďže sa nepodarilo husitov poraziť silou, musel sa Žigmund pokúsiť o diplomatické riešenie. Na jeho návrh pápež Martin V. zvolal cirkevný koncil do Bazileje, kde pozval aj husitov. Ešte pred zahájením koncilu v Bazileji dochádza k rozporom na Krakovskej dišpute o štyroch pražských artikuloch. Na základe neúspešných rokovaní v Krakove napadli Malopoľsko a prenikli pri tom na Spiš. Na Spiši plienili až po Levoču. Vypálili okrem iného aj kartuziánsky kláštor s veľkým množstvom dokumentov v Lechnici. Po porážke križovej výpravy pri Domažliciach husiti presúvajú svoje vojsko na Moravu a do Sliezska a postupne začínajú vytvárať svoje vojenské posádky aj na Slovensku. V roku 1431 po porážke križiakov pri Domažliciach husiti začínajú svoju tretiu výpravu na Slovensko. Je to v septembri 1431. Husiti postupovali v dvoch prúdoch. Jednému prúdu velil Jan Čapka zo Sán. Tento prúd prešiel cez Jablunkovský priesmyk do Žiliny. Druhý prúd bol tvorený táborigami pod velením Prokopa Holého. Prokop Holý so svojim vojskom postupoval cez Považie a pri Žiline sa spojili s oddielmi Jana Čapka. Spoločne prešli horným Považím až do Liptova. Lesťou sa zmocnili hradu Liakva. Na tomto hrade zanechávajú svoju prvú stálu posádku. Cez Turiec prenikajú až na Ponitrie – Prievidza, Topoľčany a v polovici októbra sa dostali až po samotnú Nitru. Tu dochádza medzi táborigami a sirotkami k rozporom o vojnovú korisť. Táboriti sa vracajú nazad na Moravu cez Hlohovec a Nové Mesto nad Váhom. Sirokovia zostali na južnom Slovensku a plienili až po Levice. Počas návratu na Moravu ich ustavične napádalo uhorské vojsko. Zo 7 000 bojovníkov rieku Váh prebrodilo pri Ilave iba 2 000. Celý Váh bol podľa vtedajších pamätníkov červený od krvi. Ďalšie posádky za tejto výpravy husiti zanechali na hradoch v Topoľčanoch, Lechnici a v Žiline. V tomto roku 1432 obsadili husiti aj Skalicu a Trnavu. Veliteľom trnavskej posádky sa stal Blažek z Borotína. Husiti sa pokúšali dobyť aj Bratislavu, ale ich plán na nočný útok 27. novembra 1432 bol neúspešný. Ich prívrženci v meste mali obsadiť Laurinskú bránu a tak vpustiť Husitov do mesta. To sa im ale nepodarilo. Sprisahanie bolo odhalené a vodca Peter Kuděj (moravský rytier) zomrel v Bratislavskom väzení.

Na jar roku 1433 prenikli na Slovensko táborite o sile 700 jazdcov, 7 000–8 000 pešiakov, 300 bojových vozov. Tým sa začína štvrtá výprava. Výpravu viedli Jan Parduz z Hrádku a Friedrich zo Strážnice. Prešli Horným Sliezskom a odtiaľ cez Malopoľsko prenikli na Spiš. 23. apríla 1433 dobyli Kežmarok. Za dva týždne svojho pobytu na Spiši vyplienili jeho západnú časť až po Spišskú Novú Ves. Prepadli aj cisterciánsky kláštor v Spišskom Štiavniku a kartuziánsky kláštor na Skale Útočistia v chotári Letanovice. Zo Spiša odťahli do Turca.

Z Turca podnikli výpad do Kremnice. Tu sa zmocnili mincovne, ktorá ležala mimo múrov mesta. Cez Vlársky priesmyk sa v prvej polovici júna vrátili späť do Čiech.

Toto boli štyri husitské výpravy na Slovensko. K nim sa priradujú ešte štyri holdovacie výpravy, ktoré podnikli velitelia husitských posádok na Slovensku. Napríklad veliteľ žilinskej posádky podnikol holdovací vpád na Sliezsko, Halič a Spiš, poľské vojsko ho však porazilo a musel sa preto vrátiť späť na Považie – opevnil sa v Ružomberku. Tu márne očakával pomoc husitskej posádky z Topoľčian, lebo tá bola už v tom čase obkľúčená vojskom Petra Čecha z Levíc. Veliteľ trnavskej posádky Blažek z Borotína v júni 1434 vypálil Jur pri Bratislave, do samotnej Bratislavy sa neodvážil ale cez Žitný ostrov sa dostal do Nitrianskej stolice až po Šurany. Zo Šurian sa vrátil späť do Trnavy. Velitelia jednotlivých posádok vyberali od okolitých dedín a mestečiek poplatky. Veliteľ trnavskej posádky vyberal poplatok z bratislavských vinogradov a bratislavčanom hrozil, že v prípade ak poplatok nebude odvádzaný, zničí im ich vinice. Veliteľ topoľčianskej posádky vyberal holdovací poplatok až po Novú Baňu. Všetky tieto výpravy boli koristnícke. Naoko sa rozširovali husitské myšlienky, ale v skutočnosti sa velitelia jednotlivých husitských posádok snažili čím najviac obohatiť. Časť koristi rozdávali svojim vojakom, časť si ponechávali pre seba.

Tým samozrejme o tento príjem oberali uhorského panovníka, ktorého cieľom bolo čo najskôr sa týchto husitských posádok zbaviť. Reálna šanca sa k tomu naskytila po porážke radikálneho husitského krídla panskou jednotou pri Lipanoch. Ani vtedy však Žigmund nedokázal husitov na Slovensku zlikvidovať vojensky, husitskí velitelia opúšťali svoje postavenia iba za odchodné priamo v peniazoch alebo za panstvá na Morave – napríklad veliteľ trnavskej posádky Blažek z Borotína už koncom júla 1434 uzavrel prímerie so šintavským kastelánom a ako odstupné za Trnavu dostal panstvo Veselí nad Moravou a hrad Bzenec s panstvom. Trnava bola uvoľnená 12. mája 1435. V auguste rokoval o prímerí s Bratislavčanmi a so zástupcami uhorskej šľachty o ústupe za odstupné.

Topoľčiansky veliteľ Jan Šmikovský v apríli roku 1434 ponúkol Petrovi Čechovi z Levíc za odstupné 9 000 zlatých hrad Topoľčany. Dohodli sa o tom v novembri 1434. Nie je presne známe, kedy odišli husitské posádky z hradov Likava, Lechnica a Žilina. Tieto miesta po husitoch obsadzoval Pongrác zo Svätého Mikuláša.

Keď chceme hovoriť o vplyve štyroch pražských artikul na Slovensko, musíme najskôr poznať historické fakty o husitoch na Slovensku. Husiti šírili svoju vieru najmä medzi mestskou a vidieckou chudobou v miestach a okolí, kde založili svoje stále posádky. V mestách se pričínili aj o zníženie významu nemeckej časti obyvateľstva, ktoré pred husitmi utiekalo preč a iba časť tohto nemeckého obyvateľstva sa po odchode husitov vrátila nazad. Rozširovanie husitských myšlienok môžeme rozdeliť do dvoch období. Prvé obdobie spadá do rokov 1429–1430, druhé obdobie do rokov 1431–1434. Myšlienky Jana Husa sa šíria na Slovensko skôr ako pri prvej husitskej výprave. Slovenskí študenti, ktorí študovali na pražskej univerzite, donášali Husovo učenie na Slovensko už okolo roku 1420. Príkladom môže byť Ján Vavrinec z Račíc alebo Jurík. Husiti šírili svoje myšlienky aj medzi Žigmundovým vojskom, keď proti nim bojovali v križiackych výpravách. Niektorí zo Žigmundových vojakov sa obrátili na husitskú vieru a neskôr kvôli tomu strácajú majetok. Boli to napríklad Mikuláš z Lefantoviec, Pavol a Tomáš z Nitrianskej Stredy, Ján a Juraj zo Žabokriek, Ladislav zo Šomsegu pri Novom Meste nad Váhom. Na stranu husitov sa v tridsiatych rokoch pridali aj uhorský kapitán z Uherského Hradišťa Ladislav z Ludaníc.

Posledný spôsob šírenia husitskej viery bol prostredníctvom moravských a českých remeselníkov, ktorí pracovali na Slovensku. Pomerne dobre poznalo Husove myšlienky celé západné Slovensko. Väčšina chudoby sa hlásila k jeho myšlienkam. Napríklad v Bratislave v období keď Trnava bola ešte ovládaná husitmi sa nachádzalo 70–100 osôb, ktoré boli ochotné otvoriť brány mesta husitskému vojsku. Dochádza k poslovenčovaniu miest a dedín. To bol jeden z veľkých prínosov husitských výprav na Slovensko. Okrem husitov z Čiech sa na Slovensku pridáva k tomuto hnutiu veľké množstvo slovenského obyvateľstva, ktoré po odchode Čechov tvorí tzv. Bratrícke hnutie. Poslední Bratríci boli na Slovensku porazení až za vlády Mateja Korvína v druhej polovici 15. storočia.

Husiti mali veľký vplyv na vývoj Slovenska, tento vplyv však nebol iba pozitívny. Záporom bolo, že zničili Slovensko po hospodárskej stránke, najmä v oblastiach, kde prebiehali boje a kde pôsobili husitské posádky. K prínosom husitských výprav môžeme rátať miest a dedín a najmä šírenie Husových myšlienok, ktoré položili dobrý základ pre šírenie reformácie Martina Luthera a Jana Kalvína v ďalšom storočí.

LITERATURA

CAMBEL, Samuel: Dejiny Slovenska I. Bratislava 1986, 524 s.

VARSÍK, Branislav: Husitské revolučné hnutie a Slovensko. Bratislava 1965, 373 s.

Zprávy a oznámení

Zprávy ze zasedání výboru VERITAS 31. května, 12. července a 11. září 2003

- Výbor VERITAS vyvíjí úsilí o zbudování dalších „uzlových bodů“ zamýšlené sítě protestantských muzeí v ČR vycházejících z české reformace. (Základním „bodem“ je Památník české reformace ve Velké Lhotě u Dačic.) Aktuálně nejnovější expozice se nalézá v tolerančním areálu ve Vysoké u Mělníka (viz foto). Tam je již otevřena první část expozice – výstava nazvaná: „Toleranční doba v srdci české země“. Vernisáž proběhla 12. října 2003. Výstavní panely pokrývají svým obsahem okruh od hory Říp přes Prahu na Mladoboleslavsko. (Výstava vznikla ve spolupráci sboru ČCE na Mělníku, firmy REPRO Fetterle s. r. o. a společnosti VERITAS.) V dalších letech bude v rekonstruované modlitebně na obou emporách vytvořena expozice věnovaná tolerančním kazatelům a hudbě v době toleranční. Další zamýšlená muzea by měla být ještě zřízena na severu Českomoravské vrchoviny (Krouna), a na Valašsku (Vsetín – horní sbor ČCE).

- Ekumenická rada církví ČR v roce 2002 požádala společnost VERITAS, aby vypracovávala pro ERC závazné posudky nových a znovu vydávaných učebnic dějepisu pro základní a střední školy. Společnost VERITAS tímto úkolem pověřila tři své členy. – V dubnu 2003 byly formulovány opravy nepřesně uváděných tvrzení v zeměpisné učebnici „Společenské složky krajiny a politická mapa světa“ z nakladatelství ALTER. Korekce se týkaly jen kapitoly o světových náboženstvích. Je potěšitelné, že všechny opravy byly do konečného textu zapracovány bez výhrad. V létě 2003 byl pak vyhotoven

posudek na čtyřdílný seriál učebnic dějepisu pro druhý stupeň ZŠ z SPN. Připomínky k některým místům budou do textu také zapracovány.

- Výbor vzal na vědomí, že Církevní rada Slezské církve evangelické A. V. jmenovala člena VERITAS Mgr. Jana Cieślara (náměstka biskupa SCEAV) oficiálním delegátem SCEAV ve společnosti VERITAS.
- Výbor zaslal dopis patriarchovi Československé církve husitské ThDr. Janu Schwarzovi s vyslovením souhlasu a podpory jeho postoji. Byla to reakce na Schwarzovo opětovné odmítnutí snahy obnovit mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze a na jeho projev uspokojení nad tím, že nikdo z členů CČSH také nežádá navrácení zlatého kalicha do průčelí Týnského chrámu (ten byl po Bílé hoře svržen a přetaven do podoby sochy Panny Marie), které vyjádřil 6. července 2003 v souvislosti s Husovým svátkem. Bratr patriarcha odpověděl, že je vděčný za naši podporu a že vítá naši iniciativu v této věci.
- Richard Vlasák spolu s Matoušem Jaluškou zformulovali z pověření výboru reakci na článek o bitvě na Bílé hoře a její úloze v dějinách českého národa, publikovaný časopisem Reflex v dubnu 2003. Článek obsahoval prvky dezinterpretace hraničící s úmyslným klamáním neodborné veřejnosti. (Autorem článku je doc. Jan P. Kučera z Fakulty společenských věd UK.) Reakce byla odeslána redakci Reflexu, řediteli Historického ústavu AV ČR prof. Pánkovi, který se zabývá „znásilňováním“ dějin, a na vědomí děkanovi FSV UK.

Oznámení výboru pro badatele v oboru genealogie

Společnost VERITAS byla požádána o odbornou pomoc při pátrání po žijících potomcích českých šlechtických rodů, které byly nuceny emigrovat po bitvě na Bílé hoře do zahraničí. Konkrétně se jedná jen o takové potomky, kteří jsou nebo snad byli členy Českobratrské církve evangelické nebo jejích předchůdkyň – evangelických církví A. V. a H. V.

Podobně o pomoc požádal i br. Kocour, který hledá svého předka, jímž má snad být jeden z 27 popravených reprezentantů českého stavovského odboje na Staroměstském náměstí v Praze 21. června 1621 – radní Nového Města pražského Ondřej Kocour z Votína.

Výbor vyzývá členy VERITAS, kteří by byli ochotni jakkoli pomoci v tomto genealogickém bádání, aby kontaktovali bratra ing. arch. Živana Kužela, který byl pověřen koordinací této záležitosti. (Kontaktní adresa: Lužická 38/1701, 120 00 Praha 2, telefon 222 517 774)

Tzv. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze

Významný představitel Společnosti pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí K. Kavička informoval v časopise Naše rodina, že společnost svolává na 3. listopadu 2003 národní pouť do Prahy, při níž má být představena a posvěcena nová socha P. Marie, která bude pak dočasně umístěna na veřejně přístupném místě, kde bude „očekávat svůj návrat na svůj trůn na Staroměstském náměstí, odkud bude opět žehnat Praze a celé naší vlasti“.

Zpráva o mimořádné brigádě mladých historiků

Ve dnech 26. až 28. září 2003 proběhla v Telči v oficiálním sídle VERITAS mimořádná brigáda mladých historiků. Počet účastníků přesáhl 10. Velkým nasazením byl vyklizen prostor někdejší cukrářské dílny v zadním traktu domu č. 21 na náměstí, v němž je též fara ČCE v Telči. V přízemí bývalé dílny bude zřízena garáž a podkroví bude postupně adaptováno na knihovnu a studovnu s depozitářem. V dalších letech čeká podkroví ještě oprava střešní krytiny, vybudování podlahy, schodiště a příček mezi místnostmi. Knihovna VERITAS, která se do podkroví po skončení úprav přestěhuje z provizorních prostor ve Velké Lhotě, bude moci sloužit celoročně všem badatelům, poněvadž do Telče je možné se dostat pohodlně vlakem a také se ubytovat přímo na faře v pokojích pro rekreanty.

Obsah tohoto čísla

Informace Střediska české reformace.....	2
<u>Valná hromada VERITAS 31. 5. 2003</u>	
Zpráva z valné hromady konané 31. května 2003 v Praze.....	3
Občanské sdružení Evangnet	3
Dopis ministryni školství, mládeže a tělovýchovy paní JUDr. Petře Buzkové.....	4
<u>Vzpomínkové shromáždění na Staroměstském náměstí v Praze 21. 6. 2003</u>	4
<u>11. pracovní zasedání VERITAS 12. 7. 2003</u>	
Úvod k problematice čtyř pražských artikul (V. Sakař)	5
<u>8. pracovní soustředění mladých historiků 11. – 18. 7. 2003</u>	
Zpráva o 8. běhu pracovního soustředění mladých historiků ve Velké Lhotě u Dačic.....	9
Dvě reakce účastníků na proběhlé soustředění	10
Vplyv štyroch pražských artikul na Slovensko (M. Fajmon).....	12
<u>Zprávy a oznámení</u>	
Zprávy ze zasedání výboru VERITAS 31. 5., 12. 7. a 11. 9. 2003	14
Oznámení výboru pro badatele v oboru genealogie	15
Tzv. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze	15
Zpráva o mimořádné brigádě mladých historiků.....	16
Kalendarium VERITAS 2004.....	(vložená příloha)

Vydala:

VERITAS – Historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace
náměstí Zachariáše z Hradce 21/I

588 56 TELČ

☎ 567 243 888

Email: veritas@evangnet.cz

Internet: <http://veritas.evangnet.cz>

© VERITAS 2003

KALENDÁRIUM (vybraná historická výročí) VERITAS 2004

- 3. 1. 1544 M. Václav Mitmánek, administrátor dolní konzistoře, vypovězen z čs. zemí.
- 7. 1. 1894 vyšlo první číslo časopisu Bratrské listy (Václav Betka).
- 11. 1. 1584 vydán mandát Rudolfa II. proti Bratřím.
- 18. 1. 1534 † v Praze Jan Hlavsa z Liboslavě, nakladatel Benátské bible.
- 28. 1. 1919 zákonem založena Masarykova univerzita v Brně.
- 31. 1. 1929 † Jan Karafiát, reformovaný kazatel, autor „Broučků“.
- 7. 2. 1984 † Martin Niemöller, vůdce německé vyznávající církve, bojovník proti nacismu v Německu.
- 8. 2. 994 † Mlada, dcera knížete Boleslava I., první abatyše ženského kláštera v Praze (u sv. Jiří na Pražském hradě).
- 9. 2. 1519 † M. Václav Koranda ml. z Nové Plzně, důležitý husitský bohoslovec, rektor Univerzity, administrátor dolní konzistoře hájící radikální husitské teze.
- 9. 2. 1944 † ThDr. František Žilka, profesor Husovy bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze.
- 14. 2. 869 † Konstantin (Cyril) v Římě.
- 23. 2. 1654 pražská univerzita sloučena s jezuitskou kolejí, vytvořena Karlo-Ferdinandova Univerzita a svěřena Tovaryšstvu Ježíšovu.
- 24. 2. 1469 český král Jiří z Poděbrad zajal uherského krále Matyáše Korvína.
- 24. 2. 1819 * Bedřich Vilém Košut, reformovaný farář v Praze u Klimenta, velká osobnost roku 1848, po té dlouho žijící v internaci v Celovci (Korutany), následně doživotně vyhoštěn z habsburské monarchie.
- 4. 3. 1849 vydán patent mj. i o veřejném vyučování evangelického náboženství v Rakousku.
- 6. 3. 1804 založena Britická a zahraniční biblická společnost.
- 7. 3. 1274 † Tomáš Akvinský, středověký filozof a scholastik.
- 9. 3. 1554 vydán mandát Ferdinanda I. Habsburského proti Jednotě bratrské.
- 15. 3. 1459 † Mikuláš Biskupec z Pelhřimova, tábořský biskup.
- 14. 3. 1939 slovenská část sněmu Republiky česko-slovenské vyhlásila samostatný slovenský stát.
- 15. 3. 1939 zbytek Česko-Slovenska okupován německým vojskem, vyhlášen nacistický Protektorát Čechy a Morava na základě Adolfem Hitlerem vynucené smlouvy.
- 23. 3. 1554 na Velký pátek otevřen v Mladé Boleslavi Velký sbor za přítomnosti až 20 000 účastníků.
- 24. 3. 1564 římskokatolickou církví vydán Index Librorum Prohibitum.
- 25. 3. 1414 M. Jakoubek ze Stříbra vyhlásil, že má být Svátost Večeře Páně vysluhována podobou způsobou.
- 26. 3. 1564 biskup Jednoty bratrské Jan Augusta propuštěn z žaláře na Křivoklátu.

29. 3. 1564 † Martin Kuthen ze Šprinberka, autor Kroniky o založení země české, měšťan a písař Starého Města pražského.
5. 4. 1889 * prof. PhDr. František Michálek Bartoš, DrSc., profesor Husovy teologické fakulty a Komenského evangelické teologické fakulty, významný český historik.
8. 4. 1919 zřízena Husova evangelická teologická fakulta v Praze.
14. 4. 1614 † Jan Jaffet, dějepisec Jednoty bratrské.
16. 4. 1564 na naléhání Ferdinanda I. povolil papež Pius IV. kromě přijímání pod jednou také přijímání pod obojí způsobou v Čechách, na Moravě a v některých sousedních zemích.
19. 4. 1529 protestovalo panstvo a hornoněmecká města na sněmu ve Špýru proti potlačování reformace
20. 4. 1919 ThDr. Karel Farský sloužil v Ropracích bohoslužby česky.
30. 4. 1344 pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství.
5. 5. 1544 Papež Kliment VI. povolil, aby českého krále korunovali arcibiskup pražský s olomouckým a litomyšlským biskupem.
14. 5. 1854 * Josef Theodor Müller, dějepisec Jednoty bratrské.
27. 5. 1564 † Jan Kalvín, významný reformátor církve.
30. 5. 1434 bitva u Lipan, v níž padl Prokop Holý a Prokůpek
1. 6. 1889 † Bartoloměj Němčanský, biskup Jednoty bratrské.
4. 6. 1959 † František Hoffer, známý kazatel u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském.
8. 6. 1889 * prof. Josef Lukl Hromádka, děkan Komenského evangelické teologické fakulty.
7. 6. 1424 Jan Žižka zvítězil u Malešova nad pražany.
15. 6. 1949 † ThDr. Josef Křenek, třetí synodní senior Českobratrské církve evangelické.
17. 6. 1609 znovuotevřen Velký sbor v Mladé Boleslavi, konfiskát vykoupený Petrem Vokem z Rožmberka.
20. 6. 1884 † v Mariánských Lázních Václav Beneš Třebízský, římskokatolický kněz a spisovatel historické prózy, velký ctitel Husa a husitství.
21. 6. 1621 poprava 27 představitelů českého stavovského odboje
26. 6. 1494 † Ctibor Tovačovský z Cimburka, husita, moravský zemský hejtman, autor právního dokumentu "Knihy Tovačovské" (zároveň první formulace náboženských svobod).
29. 6. 1374 † v Avignonu Jan Milíč z Kroměříže, Husův předchůdce.
29. 6. 1934 † v Železné Rudě Adolf Kašpar, ilustrátor zejména Jirákových spisů.
30. 6. 1364 † v Roudnici nad Labem Arnošt z Pardubic, pražský arcibiskup.

6. 7. 1415 Mistr Jan Hus upálen v Kostnici.
9. 7. 1609 císař Rudolf II. vydal Majestát přiznávající náboženskou svobodu.
11. 7. 1924 konsistoř Církve československé konstatovala, že patriarchou Československé církve byl zvolen ThDr. Karel Farský.
12. 7. 1349 se v Čechách poprvé objevili flagelanti.
15. 7. 1704 * August Gottlieb Spangenberg, biskup a obnovitel Jednoty bratrské.
16. 7. 1054 Roztržka mezi Římem a Byzancí, rozkol církve na východní a západní.
28. 7. 1914 Rakousko–Uhersko vypovědělo válku Srbsku.
28. 7. 1869 † Jan Evangelista Purkyně, slavný přírodovědec (doporučil zakoupit lešenské folianty).
30. 7. 1419 první pražská defenestrace
7. 8. 1814 znovuzřízeno Tovaryšstvo Ježíšovo (jezuitský řád).
8. 8. 1884 † v tyrolském Ötzu dr. Miroslav Tyrš, jeden ze zakladatelů Sokola.
9. 8. 1914 první čeští dobrovolníci se v Paříži přihlásili do československého vojska.
12. 8. 1474 † bratr Řehoř v Brandýse nad Orlicí, zakladatel Jednoty bratrské.
17. 8. 1419 shromážděním na Bzí hoře vydán husitský manifest.
19. 8. 1619 byli Habsburkové usnesením sněmu zbaveni českého trůnu.
20. 8. 1609 platnost Majestátu Rudolfa II. vyhlášena i pro Slezsko.
28. 8. 1654 † Axel hrabě Oxenstjerna, švédský státník.
29. 8. 1924 zahájeno první zasedání sněmu Československé církve, na němž byly přijaty ústava církve a Věroučné směrnice prof. K. Statečného.
1. 9. 1939 přepadením Polska nacistickým Německem zahájena druhá světová válka.
3. 9. 1939 polský prezident vydal dekret o vytvoření legionu Čechů a Slováků (v něm byli i českoslovenští letci).
5. 9. 1439 † M. Kříšťan z Prachatic, velký středověký vědec, astronom a lékař.
14. 9. 1424 smíření Jana Žižky s pražany.
15. 9. 1564 * Karel Starší ze Žerotína, významný moravský šlechtic, člen Jednoty bratrské.
19. 9. 1899 v Brně zřízena česká technika.
20. 9. 1784 vznikla Česká společnost nauk (od r. 1790 Královská česká společnost nauk)
29. 9. 1939 ustavena první československá jednotka ve Francii.
- 5.10.1864 † Theodor Fliedner, zakladatel Diakonie.
- 10.10.1864 * ThDr. Josef Souček, první synodní senior Českobratrské církve evangelické.
- 11.10.1424 † Jan Žižka před Přibyslaví.
- 14.10.1949 přijat zákon o hospodářském zabezpečení církví státem, který měl ve svých důsledcích likvidovat církve a náboženské společnosti.
- 15.10.1424 Jan Žižka pohřben v Hradci Králové (pravděpodobně je uložen pod kostelem sv. Ducha dodnes).
- 16.10.1439 † kněz Ambrož z Hradce, vůdce sirotků.
- 19.10.1419 klášter na Slovanech se stal husitským.

- 28.10.1939 tichou demonstrací vzpomínán vznik ČSR, nacistická provokace, někde střelba do lidí, smrtelně raněn medik Jan Opletal spolu s jedním dělníkem. Tentýž den bylo nařízeno Židům nosit žlutou Davidovu hvězdu.
- 3.11.1414 Husův příjezd do Kostnice
- 4.11.1419 počátek pronásledování husitů v Kutné Hoře
- 5.11.1414 zahájeno jednání koncilu v Kostnici.
- 11.11.1939 zemřel Jan Opletal, o čtyři dny později byl pohřben.
- 17.11.1939 uzavření českých vysokých škol (původně na tři roky)
- 17.11.1989 počátek "sametové" revoluce na demonstraci studentů při vzpomínce na uzavření českých vysokých škol za druhé světové války
- 25.11.1889 kníže Karel Schwarzenberg nazval při debatě ve sněmu husity bandou lupičů a žhářů. Důvodem pro to byl záměr umístit desku se jménem M. J. Husa na fasádu Národního muzea.
- 26.11.1414 M. Jakoubek ze Stříbra podává v kostele U Martina ve zdi svátost Večeře Páně pod obojí (současně i ve třech dalších kostelech).
- 26.11.1939 † v Poličce prof. Arne Novák, literární historik, syn Terézy Novákové.
- 28.11.1414 Mistr Jan Hus uvězněn v Kostnici.
- 1.12.1414 papež Jan XXIII. jmenoval komisi pro Husovu při.
- 1.12.1904 † Vilém Hartwig, kolportér a zakladatel sirotčince.
- 2.12.1804 † český buditel prof. Stanislav Vydra, počátek národního obrození.
- 4.12.1609 Betlémská kaple předána stavy do správy Jednoty Bratrské.
- 6.12.1414 Mistr Jan Hus uvězněn v dominikánském klášteře.
- 8.12.1369 † Konrád Waldhauser, první reformní kazatel.
- 8.12.1869 první Vatikánský koncil (vyhlásil papežskou neomylnost ve věcech víry a mravů, prohlášena Urbi et orbi – přijato jako dogma)
- 12.12.1569 † Matěj Červenka, biskup Jednoty bratrské.
- 21.12.1834 poprvé provozována Fidlovačka, kde byla poprvé zpívána píseň Kde, domov můj? – pozdější česká hymna.
- 24.12.1619 sloužena kalvínská bohoslužba ve svatovítském kostele na Pražském hradě, „vyčištěném“ kazatelem Scultétem. Pohoršilo to čs. stavy bez rozdílu vyznání.
- 24.12.1919 poprvé sloužena půlnoční mše česky – počátek aktivit, které vedly k založení CČS(H).
- 30.12.1384 † Jan Viklef v Lutterworthu.